

Valdsbýti**

English Summary:

This article describes the historical and the philosophical origin of the separation of powers doctrine. From ancient political thoughts on mixed constitutions to the political philosophies of John Locke and Charles de Montesquieu, the separation of powers doctrine is traced up to our day. The two great models, the parliamentary and presidential systems are compared and discussed. It is underlined that there is a fundamental difference between the parliamentary and presidential systems in relation to separation of powers. There is no separation of powers between the legislative and the executive branch in a parliamentary government system. The Faroese government system is described and analyzed in this context. The author concludes that there is no real separation of powers between the legislative and the executive branch in the Faroese system even though the Frame of Government proclaims the separation between the legislative, the executive and the judicial branch. This has to be taken into account in the Faroese constitutional process so that lessons are learned from history and the study of other government systems becomes part of creating a good and enduring constitution for the Faroe Islands.

Spurningurin um valdsbýti er viðkomandi fyri allar stjórnarskipanir, og ikki minst fyri Føroyar í sambandi við arbeiðið at smíða eina føroyska grundlóg ella stjórnarskipan. Tí er ein greining og viðgerð av valdsbýtislæru sera viðkomandi fyri føroysku stjórnarskipanartilgongdina og tey, sum annars fáast við stýrisskipanarviðurskifti. Støða skal jú takast til, hvussu valdið skal býtast og tilevnast í stjórnarskipan okkara, og hetta er ein spurningur, ið krevur eina góða viðgerð og eitt livandi orðaskifti um hesi viðurskifti.

Henda grein er ein roynd at geva lesaranum eitt størri innlit í valdsbýtislæru, tí ein hevur varhugan av, at vitanin um evnið er avmarkað bæði hjá lærdum og

---

* Rúni Rasmussen hevur tikið B.S.Sc.-prógv í stjórn málafrøði og BA-prógv í søgu og men-
tandarfrøði á Fróðskaparsetri Føroya. Hann er í lýtuni M.S.Sc. lesandi í stjórn málafrøði
á Fróðskaparsetri Føroya.

** Henda grein varð upprunaliga prentað í Fyrra Flaggdagsálitinum. Nakrar smávegis
broytingar og rættingar eru framdar.

ólærdum. Vanliga vitanin tykist at vera, at valdið skal vera trúfýtt sambært læru Montesquieus, men ikki verður hugsað um, hvør upprunin til valdsbýtislæru er, og hví valdið skal bítast sundur. Ofta tykist talan at vera um eina misskiljing í samband við valdsbýti í ávikavist parlamentariskari skipan og forsetaskipan.

Eg fari stutt at vísa á, hvør upprunin til valdsbýtislæru okkara er. Eisini lýsi eg stutt eftirlit og jávnvág í samband við valdsbýti við støði í amerikonsku stjórnarskipanini. Viðgjørt verður, á hvønn hátt valdið er skipað í ávikavist parlamentariskari skipan og forsetaskipan. Greinað verður, hvussu valdið er skipað í føroysku stjórnarskipanini, og viðgjørt verður, um vit í Føroyum veruliga hava eitt trúfýti av valdi ella ei.

Uppruni

Tað er neyðugt at granska klassisku heimspekingarnar og tekstir teirra til tess at fáa greiði á, hvør upprunin til valdsbýtislæruna er.¹ Hóskandi er at byrja við stutt at lýsa hugsan Platons um, hvussu besta samfelagið skuldi skipast. Sambært Platon var neyðugt at blanda valdið til tess at forða fyri valdsmisnýtslu.² Talan skuldi vera um eina blanding av fólkaræði og fámannaræði til tess at skapa stabilitet, tí at áhugamálini hjá øllum bólkum í samfelagnum tá verða vird.³

Hjá Aristoteles er tað góða samfelagið eisini ein blanding av fámannaræði og fólkaræði. Hesa stýrisskipan nevnir hann *politeia*, sum merkir stjórnarskipan (forfatning ella konstitutiún). *Politeia* stendur fyri tað „góða“ meirilutastýrið, blandað við þórtum av fámannaræði og stýri undir lógini. *Politeia* er tað stýrisskipanarslagið, har fólkið stýrir til felags gagn. Ein slík blandingsstýrisskipan skapar eina valdsjavnvág.⁴

¹ Hóskandi er at allýsa tvey týðningarmikil hugtøk, ið fara at verða nevnd í greinini. Tey eru *blandingsstýrisskipan* (á enskum mixed government) og *valdsbýtislæra* (separation of powers). Ástøðið um blandingsstýri er grundað á ta sannføring, at høvuðsáhugamálini í samfelagnum skulu saman taka lut í stjórnarfunksjónunum, so at ongin kann tvinga sín vilja á onnur. Ástøðið um valdsbýti býtir stjórnarfunksjónir millum partar av stjórnini, og avmarkar hesar partar til at útinna ætlaðu funksjónina. Grundarlagið fyri ástøðinum um blandingsstýri er klassaspurningurin. Allir klassar skulu vera umboðaðir í stýrinum. Klassaspurningurin hevur als ikki sama leiklut í valdsbýtisástøðinum. Sambært hesum ástøði er grundgevingin fyri valdsbýtinum, at rættartryggin verður tryggjað. Blandingsstýrisskipan og valdsbýti er sjálvsagt hvørt sítt, men kortini eru fyrbrigdini bæði knýtt at hvør øðrum. Ástøðið um valdsbýti er ein menning frá ástøðinum um blandingsstýrisskipan. Sí Vile, 1998, s.37-38.

² Rasmussen, 2003, s. 3-5.

³ Henda stýrisskipan verður nevnd blandingsstýrisskipan.

⁴ Rasmussen, 2003, s. 5-6.

Klassisku heimspekingarnir lögdu stóran dent á at skipa eitt stýri, har valdið ikki bleiv misnýtt og fólkið ikki kúgað. Loysnin var at smíða eina blandingstýrisskipan.

Tað var við støði í ensku stjórnarskipanini, at læran um valdsbýti og valdstríbýti varð ment. Tað, sum eyðkendi ensku stjórnarskipanina í 1600-talinum var stríðið millum kong og ting. Stríðið snúði seg um, hvør stjórnarskipan skuldi vera galdandi í Onglandi, absolutisma ella sokallað konstitutiónt monarki. Kollveltingin, nevnd *Glorious Revolution*, fór fram í árunum 1688 og 1689, og hevði hon við sær, at konstitutiónt monarki varð sett á stovn. Evsta vald lá hjá tingingum. Hugmyndin handan kollveltingina er at finna í *Second Treatise of Civil Government* eftir politiska heimspekingin John Locke (1632-1704). Umstøðurnar í Onglandi høvdu stóra ávirkan á valdshugsan Lockes.

Locke vísir á fyra stjórnarfunksjónir, ta lóggevandi, ta útinnandi, ta dømandi og ta føderativu, umframt at nema við ta fíggarligu (fimtu) funksjónina, men valdsskákán hansara av valdi er tvíbýtt: lóggevandi og útinnandi stovnararnir skáka hvør annan. Hetta býtið er neyðugt til tess at forða fyri valdsmisnýtslu.⁵ Locke er undangongumaður fyri tríbýtinum av valdinum, hóast tvíbýttu fatanina, tí hann vísir á týðningin av at býta sundur valdið til tess at skapa eina valdsjavnvág.

Franski heimspekingurin Charles de Montesquieu (1689-1755) var í Onglandi frá 1729-1731, og har savnaði hann royndir og tilfar, sum fingur avgerandi týðning fyri sjónarmiðini, ið gjørdust grundarlagið fyri stjórnarástøðiliga høvuðsverkinum *De l'Esprit des Lois* frá 1748. *Um Andan í Lógunum* er ein umfatandi samanberandi greining, har hann roynir at finna fram til tey viðurskifti og meginreglur, ið hava ávirkan á ymiskar lógir og stýrisskipanir, og hvussu broytingar í teimum fara fram.

---

⁵ Um sambandið millum lóggevandi og útinnandi vald sigur Locke: „*Men fordi de love, der nok laves på en gang og på kun kort tid, har varig kraft og kræver en vedvarende udøvelse eller overvågelse, er det derfor nødvendigt, at en magt altid er trådt sammen, som skal se til, at udøvelsen af de givne love også forbliver i kraft. Og således går det til, at den lovgivende og den udøvende magt skilles ad.*“ Locke, 1996, § 144.

⁶ Byrjanin til lýsingina av ensku stýrisskipanini, sum er at finna í 11. bók og kapitl 6, er henda: „*Der er i hver stat tre slags myndighed: den lovgivende myndighed, den udøvende myndighed med hensyn til sager der hører under folkeretten, og den udøvende myndighed over sager som hører under den borgerlige ret. I kraft af den første giver fyrsten eller øvrigheden love der gælder for en tid eller altid, og forbedrer eller ophæver dem som er givet. I kraft af den anden slutter han fred eller fører krig, sender eller modtager gesandtskaber, opretholder sikkerheden og forhindrer invasioner. I kraft af den tredje straffet han forbrydelser eller dømmes i private stridigheder. Vi vil kalde denne sidste den dømmende myndighed, og den anden helt enkelt statens udøvende myndighed.*“ Montesquieu, 1998, bind I, s.167-168.

Kendasti parturin í verkinum er um stýrisskipanina í Onglandi. Tað er í hesum parti, at kenda tríbýtið av valdinum er orðað.⁶

Endamálið í ensku stýrisskipanini, sambært Montesquieu, er politiskt frælsi, og í hesi stýrisskipan er valdið tríbýtt: lóggevandi, útinnandi og dømandi vald – hesi bæði seinnu lýsir hann tó sum Locke hevði lýst ávíkavist tað føderativa og tað útinnandi valdið. Men tó at hann vavdi definitiónirnar saman, víst hann á, hvussu álvarsamar avleiðingar tað kann fáa, um vøldini verða lögð saman. Neyðugt er at skipa viðurskiftini á rættan hátt; valdsjavnvág skal vera millum lóggevandi vald (aðalting og umboðsmannating) og útinnandi vald (kong). Hesir partar skulu skáka hvør annan, tingdeild móti tingdeild, ting móti kongi, og dómsvaldið skal døma viljaleyst og óheft av hinum vøldunum.⁷ Talan er um eina innanhýsis valdsskákan millum umboðsmannatingið og aðaltingið.

Serliga hevur John Locke havt stóra ávirkan á valdsfatan Montesquieus.⁸ Men eisini klassisku heimspekingarnir hava verið við til at mynda valdsfatan hansara. Greitt er, at hóast Montesquieu hevur orðað væl kenda tríbýtið av valdinum, so hevur hann tó ikki uppfundið læruna um valdsbýtið. Nógvir ymiskir politiskir heimspekingar hava havt ein týðandi leiklut í menningini av tríbýtinum av valdinum, ið Montesquieu orðaði.

Valdsbýti og eftirlit og javnvág

Valdið skal bítast í triggjar partar: lóggevandi, útinnandi og dømandi vald. Hetta er valdstríbýtislæran, sum Montesquieu orðaði. Hetta tríbýtið av valdinum hevði stóra ávirkan á amerikanska grundlógarsmiðið við James Madison á odda. Hugsanirnar hjá Montesquieu vóru týðningarmikil íblástrarkelda hjá amerikonsku grundlógarsmiðunum.⁹ Amerikanska stjórnarskipanin er besta dømi um valdsbýti við støði í hugsan Montesquieus og sjálvsagt eisini við støði í fleiri øðrum keldum.

⁷ Um sambandið millum aðaltingið, umboðsmannatingið (lóggevandi vald) og kong (útinnandi vald) sigur hann: „*Da den lovgivende forsamling består af to dele, vil den ene holde den anden i ave gennem deres fælles mulighed for at nedlægge veto. De vil begge være bundet af den udøvende myndighed, som selv er bundet af den lovgivende. Disse tre myndigheder bør være i ligevægt eller i inaktivitet.*“ Montesquieu, 1998, bind 1, s. 176.

⁸ Vile, 1998, s.95

⁹ Í *The Federalist* nr. 47 staðfestir James Madison, at Montesquieu altíð verður endirgivin og lisin í samband við spurningin um valdsbýtið og varðveitslu av frælsinum. **Madison sigur:** „*The oracle who is always consulted and cited on this subject is the celebrated Montesquieu. If he be not the author of this invaluable precept in the science of politics, he has the merit at least of displaying and recommending it most effectually to the attention of mankind*“

Lóggevandi valdið hevur kongressin (umboðsmannatingið og senatið), útinnandi valdið er í hondunum á forsetanum, og dømandi valdið liggur hjá dómstólunum. Orsøkin til, at grundlógarsmiðirnir býttu valdið sundur var, at teir bóru ótta fyri valdmissnýtslu. Føderativa valdið – uttanlandsvaldið – er hjá forsetanum, sum tó skal virka eftir ‘ráðum og góðkenning’ frá tinginum, meðan tingið hevur tað fíggjarliga valdið. Hesar funksjónirnar hjá Locke fáa tó ikki eins týðiligt pláss sum trífýtið. Harumframt hevur amerikanska stjórnarskipanin eitt íbordið vatnrætt valdsbýti millum samveldið og londini, ið hvørgin av teimum báðum Locke ella Montesquieu hevði lýst annað enn óbeinleiðis.

Grundlógarsmiðirnir vóru ikki talsmenn fyri einum reinum valdsbýti. Reint valdsbýti merkir, at hvørt vald sær hevur óavmarkað og treytaleyst vald á sínum myndugleikaøki. Smiðirnir førdu fram, at neyðugt var at hava okkurt slag av eftirliti og javnvág (checks and balances) millum vøldini til tess at forða fyri eini savnan av øllum valdinum á einum staði. Hetta skuldi, sambært James Madison, gerast við at geva ymisku vøldunum grundlógartryggjaðar heimildir til at hava eftirlit við hvør øðrum og skapa eina valdsjavnvág. Forsetin kann sostatt sýta at undirskriva lógir (upprunaliga bert um hann segði tær vera ímóti grundlógini, men tíðliga fóru forsetarnir at brúka hetta sum politiskt vápni móti lógum, teir ikki tóku undir við). Kongressin kann tó við serligum meiriluta seta til viks sýting forsetans. Hægstirættur og lægru rættirnir skuldu døma óheftir av hinum vøldunum. Seinni var hetta í venju fatað soleiðis, at rættirnir kunnu døma um útinnan forsetans ella lógir kongressunar stríða ímóti við stjórnarskipanini. Forsetin skjýtur upp dómátt, sum senatið góðkennir. Kongressin kann ákæra og koyra dómátt úr embætti. Talan er um eftirlit og javnvág. Vøldini hava eftirlit við hvør øðrum og skapa eina javnvág, so at einki vald gerst ráðandi. Eisini er ætlanin við eftirlit – og javnvágsskipanini at skipa viðurskiptini á ein slíkan hátt, at einki vald útinnir annað enn ætlaða starvið. Til dømis skal kongressin smíða lógir og ikki døma eftir teimum, tí tað starvið hevur hægstirættur.

Havast skal í huga, at eftirlit-og javnvágsskipanin í forsetaskipan og parlamentariskari skipan ikki er hin sama, sum Montesquieu umtalar, tí hann lýsir eina skipan, har kongur hevur útinnandi valdið, og kongur er sum kunnigt ikki fólkavaldur.¹⁰ Eisini er stórur munur millum parlamentariska skipan og forsetaskipan í samband við eftirlit og javnvág.

Tingræði (parlamentarisma)

Eitt ting er ein samkoma, sum umboðar fólkíð í einum ávísium øki. Tosað verður tí um eina fólkumboðan. Funksjónin hjá einum tingi er fyrst og fremst at smíða lógir.

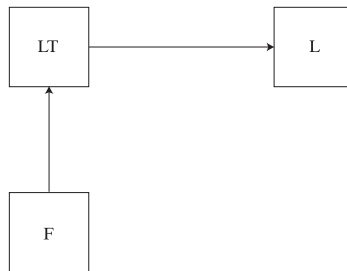
---

¹⁰ Tað er ikki ein kelda til amerikonsku grundlógina, men fleiri fjølbroyttar keldur. Dømi um keldur eru Bíblían, klassisku heimspekingarnir, enskir politiskir heimspekingar, hendingar úr kolonisøguni, frælsisvirlýsingin, konfederatióin o.s.fr.

Tingræði er ein politísk stýrisskipan, har tingið hefur vald yvir, hvør myndar stjórnina.¹¹ Kjarnin í tingræðinum er, at stjórnin ikki kann tilnevnast, ella framhaldandi hava valdið, um ein meiriluti í tinginum annaðhvørt ikki gevur stjórnini sín stuðul ella er ímóti stjórnini. Stjórnin stendur sostatt til svars fyri tinginum. Vanliga verður tingræði sett í tveir bólkar: negativt og positivt tingræði. Í londum við positivum tingræði er tað neyðugt hjá stjórnini at hava eitt fleirtal aftan fyri seg, tá ið hon verður tilnevnd.¹² Í londum við negativum tingræði, kann stjórnin tó sita við valdið, um hon bara ikki fær ein meiriluta ímóti sær.¹³

Eisini er vert at leggja til merkis, at lond við positivum tingræði prinsipielt eru komin longri á einum fólkaræðisligum menningarstiga enn lond við negativum tingræði. Negativt tingræði gevur frammanundan tí verandi úttinnandi myndugleikanum, stjórnini, ein serligan rætt, tí stjórnin noyðist ikki at hava tingsins beinleiðis stuðul, bert má ikki vera greitt, at tingið beinleiðis er ímóti henni. Hesin serligi rættur í sambandi við negativt tingræði er søguliga ein arður frá tíðini, tá kongur hevði veruligt stjórnarvald. Henda arv hava londini við positivum tingræði kastað av sær, og har krevst tí, at stjórnin beinleiðis verður stuðlað av tinginum.

Í samband við spurningin um fólkaræðisligan legitimitet er eisini áhugavert at hyggja at, hvussu hesin verður fingin til vega eini tingræðisligari skipan. Í hesi skipan er tað fólkið, sum velur síni umboð til tingið, og síðani tilnevnir tingið so ella so stjórnina. Sostatt velur fólkið stjórnina óbeinleiðis. Hetta kann vístast við hesi mynd av føroysku skipanini:

LT: Løgtingið

L: Landsstýrið

F: Fólk

¹¹ Alf Ross hevur eina góða lýsing av valdsbýti, Montesquieu og broyttu stýrisskipanarligu fyriritryntunum í *Dansk statsforfatningsret I* s. 198-202 (1983).

¹² Pedersen o.a. (ritstj), 1997, s. 166.

¹³ Dømi um lond við positivari parlamentarismu: Belgia, Spania, Týskland, Finland, Írland, Italia, Póland, Ungarn. Sí Rasch, 2000, s. 20.

Myndin vísir, at demokratiski legitimiteturin hjá landsstýrinum (stjórnini) er óbeinleiðis, tí fólkið velur síni løgtingsumboð, sum síðani velja løgmann. Síðani tilnevni løgmaður landsstýrismenn sínar. Í samband við valdsbýti er tað viðkomandi at hyggja at, hvussu sambandið er millum lóggevandi valdið (tingið) og úttinnandi valdið (stjórnina). Í tingræðisligari skipan er í mestan mun talan um eina samanrenning millum lóggevandi og úttinnandi vald.¹⁴ Talan er ikki um eitt veruligt valdsbýti, tí stjórnin hevur bæði úttinnandi og lóggevandi vald og „stríðandi“ partarnir eru stjórn og meiriluti ella samgonga á tingi móti minniluta ella andstøðu á tingi. Gjøgnum síni umboð ella samgongulimir í tinginum hevur stjórnin eisini lóggevandi vald. Formliga er tað á ein hátt talan um valdsbýti, og verða Føroyar tiknar sum dømi, so er tað greitt sambært § 1 í stýrisskipanarlógini, at lóggávuvaldið er hjá lögtinginum og lögmanni í felag, og at úttinnandi valdið er hjá landsstýrinum. Formliga hevur lögtingið sum stovnur lóggevandi valdið saman við lögmanni, og landsstýrið hevur sum stovnur úttinnandi valdið. Í veruleikanum er tó ikki talan um eitt valdsbýti, men um eina valdssamanrenning. Hetta sæst best við at hyggja at sýtingarrættinum hjá lögmanni ella rættinum at skriva út val. Staðfestir løgmaður ikki samtykta tinglóg, fær hann tingið ímóti sær, og hesum kann hann ikki liva við, tí hann situr av tingsins náði. Sama er við rættinum at skriva út val. Hetta er einans eitt defensivt amboð og langt frá at vera tað aktiva valdsamboðið, sum Montesquieu hevði í huganum. Hetta sást væl í desember mánað 2003, tá løgmaður skrivaði út val. Tað gjørði løgmaður, tá tað var greitt, at hann ongar veruligar politiskar telvingarmøguleikar hevði eftir. At hann so sambært skipanini við negativum tingræði kundi sita til eftir valið er lutfalsliga ótýðandi vald, sum úttinnandi myndugleikin hevur mótvegis tinginum. Eisini rætturin hjá lögmanni at tilnevna landsstýrismenn er av somu orsök meira ein formlig enn verulig heimild. Kann verða tosað um veruligt og ikki einans formligt valdsbýti í eini tingræðisligari skipan sum ta føroysku, er tað heldur millum meirilutan á tingi og landsstýrið øðru megin og minnilutan á tingi hinumegin enn millum ting og landsstýri hvør síni megin.

Forsetaskipan

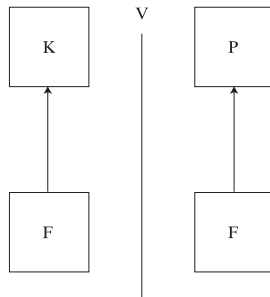
Í eini forsetaskipan, har stjórnarleiðarin (forsetin) hevur veruligt vald, verður hesin ofta valdur beinleiðis av fólkinum. Tá er stjórnarleiðarin beinleiðis legitimeraður av fólkinum. Hann tilnevni stjórnarlimirnar ikki bara formliga, men eisini í veruleikanum. Fólkið velur tá forsetan og tingið hvør sær, og báðir stovnar hvíla á eins tryggari grund. Er talan er um slíka forsetaskipan, er stjórnin ikki bundin av tinginum, júst tí bæði forsetin og tingið hava sítt mandat beinleiðis frá fólkinum. Besta dømi um slíka skipan er amerikanska stjórnarskipanin.¹⁵ Forsetin er ikki bundin av einum meiriluta í kongressini. Tí er tað eisini ofta vanligt, at

---

¹⁴ Dømi um lond við negativari parlamentarismu: Føroyar, Danmark, Ísland, Noreg, Bretland, Svøriki, Frankaríki, og Eysturríki. Sí Rasch, 2000, s. 20.

t.d. republikanarar hava meiriluta í umboðsmannatinginum og/ella í senatinum, meðan forsetin er demokratúr.

Tað er rætt at tosa um valdsbýti í eini forsetaskipan sum eitt nú tí amerikansku. Lóggevandi valdið (kongressin) og útinnandi valdið (forsetin) eru beinleiðis vald av fólkinum, tí hava vøldini bæði sjálvstøðugan demokratiskan legitimitet, og hetta sæst sjálvsagt aftur í stjórnarskipanini. Valdsbýtið millum lóggevandi og útinnandi vald kann lýsast á henda hátt:

K: Kongressin
P: Presidenturin
F: Fólkið
V: Valdsbýti

Myndin vísir greitt, at tað er eitt veruligt valdsbýti millum lóggevandi og útinnandi myndugleikan. Í eini forsetaskipan er sostatt bæði talan um eitt formelt og veruligt valdsbýti millum lóggevandi og útinnandi valdið.

Montesquieu-myttan

Víst verður ofta til valdstríbýtislæruna hjá Montesquieu uttan mun til, um talan er um tingræðisliga skipan ella forsetaskipan. Sagt verður, at valdið er tríbýtt, og síðani verður ikki hugsað meir um tað. Hetta er tó ikki altíð í samsvar við veruleikan, tí spurningurin er – sum eisini viðgjørt omanfyri í sambandi við tingræði – um tað gevur meining at tosa um valdsbýtið hjá Montesquieu í upprunatýðningi, tá ið talan er um skipan við tingræði.

¹⁵ Jan-Erik Lane sigur í bókini *Constitutions and political theory* (1996) um vald í skipan við parlamentarismu á s. 133: “Basically, parliamentarianism implies that the person who handle the executive powers of the State must have at least the tacit tolerance of the persons who make up the national assembly, and who have been entrusted to take care of the legislative power. Parliamentarianism is thus a kind of fusion of the executive and legislative powers.”

Sambært Montesquieu var endamálið við at býta valdið sundur at forða fyrri valdsmisnýtslu, og hetta skuldi gerast á tann hátt, at tey trý vøldini skuldu vera á ymiskum hondum.¹⁶ Men hvussu samsvarar hetta við sambandið millum lóggevandi og úttinnandi vald í eini skipan við tingræði, har talan ikki er um eitt valdsbýti, men meira um eina valdssamanrenning millum vøldini bæði? Svarið er, at tað samsvarar ikki, tí í veruleikanum er bæði lóggevandi og úttinnandi valdið á somu hondum, nevnliga hjá samgonguni. Hetta hevði ikki dámað Montesquieu. Um samanrenning av lóggevandi og úttinnandi valdinum sigur hann, at so er einki frælsi, tí stjórnin (ella monarkurin) kann seta í gildi týranniskar lógir og útinna tær týranniskt.¹⁷ Tí er tað ivasamt, um tað er rætt at tosa um trýbýti av valdinum í skipan við tingræði, tí talan er ikki um eitt veruligt trýbýti av valdinum.

Funktionelt er sjálvandi talan um eitt trýbýti av lóggevandi, úttinnandi og dømandi valdi, men tá tosað verður um valdsbýti, er tað serliga í týdninginum, at myndugleikar hava eftirlit við hvørjum øðrum ella skáka hvønn annan.

Formliga kann talan vera um valdstrýbýti sum t.d. í Føroyum og Danmark,¹⁸ men í veruleikanum er valdstrýbýtið ikki til staðar. Spurningurin er so, hvat hevur størri týdning, formligu ella veruligu viðurskiftini. Tað man lítil ivi vera um, at tað eru veruligu viðurskiftini, ið hava størri týdning. Tí undrast ein yvir, at tað ferð eftir ferð verður sagt, bæði av lærdum og ólærdum, at vit í Føroyum hava trýbýti av valdinum sambært læruni hjá Montesquieu. Hildið verður, at vit bæði formliga og veruliga hava skipað okkara stýrisskipanarviðurskifti eftir læru Montesquieus, men hetta er í veruleikanum ein myta.¹⁹ Læra Montesquieus kann ikki nýtast til at grundgeva fyrri einum valdstrýbýti í eini skipan við tingræði; ei heldur kann hugsan hansara nýtast til at lýsa veruliga valdsbýtið í hesi skipan, tí veruleikin er ikki í samsvari við valdsfatan Montesquieus. At Montesquieu er upphavsmaður til eitt trýbýti av valdinum í eini parlamentariskari skipan er ein myta.

---

¹⁶ Nøkur lond hava eina blanding av presidentialismu og tingræði. Frankaríki er gott dømi. Franska skipanin verður nevnd semi-forsetaskipan (á enskum semi-presidential system).

¹⁷ Montesquieu, 1998, bind I, s. 168.

¹⁸ Viðmerkjast skal, at John Locke, sum áður lýst, peikaði á, hvussu týdningarmikið tað var at skilja sundur úttinnandi og lóggevandi valdi og at somu persónar áttu als ikki av hava bæði vøldini, tí tá kundu hesir missnýtt valdið til egnan fyrimum við at laga lógirnar til, tá ið tær verða smíðaðar og tá ið tær verða útintar. Vandin fyrri misnýtslu var sostatt orsökkin til, at valdið skuldi býttast sundur. Sí *Anden afhandling om styreformen* § 159. Eisini skal viðmerkjast, at Montesquieu í so stóran mun hevur eina tíðarbundna viðgerð av vandanum fyrri valdsmisnýtslu, at illa ber til at nýta hansara fatan til at lýsa eina nútíðar stjórnarskipan.

¹⁹ Stýrisskipanarlógin § 1 og Danmarks riges grundlov § 3.

Í eini forsetaskipan²⁰ gevur tað meining at røða um valdstríbýti sambært Montesquieu. Valdstríbýtið, ið er tilevnað í amerikansku stjórnarskipanini, er bæði formligt og veruligt,²¹ og varð valdshugsanin hjá Montesquieu oftast endurgivin í samband við spurningin um tilevning av valdsbýtinum í hesi skipan. Um ein ynskir at endurgeva Montesquieu í samband við at lýsa valdstríbýtið í eini stjórnarskipan, so er tað hóskandi at lýsa eina skipan, har hetta býtið hevur bæði formligt og veruligt innihald. Amerikanska skipanin er besta dømið.

Føroyska stjórnarskipanin og valdsbýtið

Við løgtingslóg frá 26. juli 1994 um stýrisskipan Føroya varð tingræði sett í gildi í Føroyum. Landsstýrið kann sita við valdið, hóast tað ikki hevur ein meiriluta av tinginum aftan fyri seg, men atkvøður ein meiriluti av tingmonnunum fyri missálit á løgmann, skal hann biðja løgtingsformannin loysa seg úr starvi.²² Sama er galdandi, um landsstýrismaður fær missálit frá tinginum. Í Føroyum hava vit sostatt negativt tingræði. Formliga valdsbýtið í føroysku stjórnarskipanini er orðað og staðfest í SI § 1, ið er soljóðandi:

„Í yvirtiknum málum er lóggávvaldið hjá løgtinginum og løgmanni í felag. Útinnandi valdið er hjá landsstýrinum. Dómsvaldið er hjá dómstólunum.“²³

Tað er henda grein, ið staðfestir eitt tríbýti av valdinum. Lóggevandi valdið er hjá løgtinginum saman við løgmanni. Leikluturin hjá løgmanni er at staðfesta lógir, og hevur hann eisini sýtingarrætt.²⁴ Útinnandi valdið er hjá landsstýrinum, sum útinnir lóggávuna. Dømandi valdið er hjá dómstólunum.

Tað er sostatt við at hyggja at stýrisskipanarlógini eingin ivi um, at tríbýtið av valdinum formliga er galdandi í Føroyum, men hervið er ikki sagt, um talan er um eitt veruligt tríbýti av valdinum. Í Føroyum hava vit stýrisskipan við tingræði, og tá kann ikki vera talan um eitt veruligt valdsbýti millum lóggevandi og útinnandi vald; men sum áður nevnt um eina samanrenning av vøldunum báðum.

Samgongan hevur í veruleikanum *bæði* lóggevandi og útinnandi vald gjøgnum síni

²⁰ Sambært Oxford Advanced Learner's Dictionary er ein myta: „*Something that many people believe but that does not exist or is false.*“

²¹ Í eini monarkiskari skipan, áðrenn tingræði var veruleiki, gevur tað eisini meining at tosa um valdsbýti millum lóggevandi og útinnandi vald.

²² Rasmussen, 2003, s. 22 og 25.

²³ Stýrisskipanarlógini (hereftir SI) § 30.

²⁴ Henda orðingin líkist nógv § 3 í donsku ríkisgrundlógini, ið er soljóðandi: „*Den lovgivende magt er hos kongen og folketinget i forening. Den udøvende magt er hos kongen. Den dømmende magt er hos domstolene.*“

umboð. Talan er, sum fyrr nevnt, um formligt býti millum lóggevandi og úttinnandi myndugleikar, men í veruleikanum er ikki veruligt valdsbýti, tí bæði vøldini eru hjá sama bólki (samgonguni). Sum kunnugt eru tað ikki somu persónar, ið eru løgtingsmenn og landsstýrismenn, men hesir persónar mynda tilsamans samgonguna, sum hevur bæði lóggevandi og úttinnandi valdið. Greitt er tí, at í veruleikanum er ikki valdsbýti millum løgting og landsstýri.

Er ivasamt, um talan í veruleikanum er um eitt valdsbýti millum lóggevandi og úttinnandi valdið í Føroyum, hvussu er so við triðja valdinum, dómvaldinum? Hetta málsøki hevur heimastýrið onga heimild at leggja seg út í. Dómvaldið í føroysku stjórnarskipanini er hjá dómstólum ríkisins.²⁵ Sostatt hava vit ikki ræði á dómvaldinum, tí dómvaldið er ikki yvirtikið. Eftir verandi dansku rættargangslóg er ríkið býtt sundur í 83 rættardømi við hvør sínum býarrætti, og har eru Føroyar eitt av teimum. Dømandi valdið í Føroyum virkar ikki í somu rættarskipan sum lóggevandi og úttinnandi valdið. Løgtingið og landsstýrið hoyra tí til somu skipan, meðan dømandi valdið, við hægstarætti ovast, er partur av aðrari skipan, ið hevur alt tað danska ríkið sum virkisøki, eisini Føroyar. Hetta vald, ið er eitt útlenskt vald, hevur dømandi valdið í Føroyum, og kann koldøma løgtingslógir, um hægstirættur metir, at tær eru í stríð við ríkisgrundlógina.²⁶

Um valdsbýtið í Føroyum má sostatt sigast, at støðan er eitt sindur løgin. Formliga er valdsbýti millum løgting og landsstýri, men veruleikin tykist at vera ein annar, og hartil er dømandi valdið fremmant. Valdstríbýtislæran sambært Montesquieu er tí serstakliga óegnað til at lýsa valdsbygnaðin í føroysku stjórnarskipanini.

Eitt av høvuðsendamálunum hjá nevndini, sum gjørði stýrisskipanarálitið, var at skipa politiskt tríbýti í Føroyum eftir tí mynstri, sum er í øllum fólkaræðisligum londum á okkara leiðum.²⁷ Hetta er áhugaverdur setningur, tí hann vísir, at nevndin metti, at tað var av stórum týðningi at skipa tríbýti í Føroyum bæði formliga og veruliga. Í viðmerkingunum til einstøku greinarnar í stýrisskipanarlógini er ein viðmerking til § 1, ið orðar valdsbýtið, soljóðandi:

„Endamálið við greinini er, at valdsbýtið í teim yvirtiknu málunum í føroyska samfelagnum skal fara fram soleiðis, at stýrisskipanarligu stórvini verða sundurbýtt millum javnbjóðis kreftir á ein slíkan hátt, at tær ansa eftir hvør øðrum í

---

²⁵ Sl § 26.

²⁶ Dómvaldið kann yvirtakast eftir § 9 í heimastýrslógini sambært tulkningini í stýrisskipanarálitinum.

²⁷ Tað er ikki komið fyri, at hægstirættur hevur koldømt løgtingslóg fyri at stríða móti grundlógini. Í Danmark er Tvind-dómurin frá 1999 sjálvsamt dømi um, at dømandi valdið (hægstirættur) kann koldøma lógir, um mett verður, at lógin er í stríð við grundlógina.

*javnvág sbr. teim av tí franska heimspekinginum Montesquieus ásettu politisku grundreglunum.*²⁸

Sipað verður til eitt trífýti av valdinum, og at hesi vøldini eru á jøvnum føti og skulu ansa eftir hvør øðrum í *javnvág* sambært læru Montesquieus. Fyrsti spurningur, sum eigur at verða svaraður, er, um tey trý vøldini veruliga eru sundurbýtt, og um hesi vøldini virka á jøvnum føti. Í viðgerðini er greitt komið fram, at talan er ikki um eitt veruligt valdsbýti millum lóggevandi og úttinnandi myndugleikan, men kanska einans millum dómshandling og hinar báðar, og tá er dómshandlingin enn tá grundfestur í aðrari skipan.

Annar spurningur er, um misskilta fatanin av javnbjóðis vøldum og valdsjavnvág hjá nevndini, sum gjørði stýrisskipanarlitið, ikki harumframt eisini byggir á skeiva tulkning av upprunatekstinum hjá Montesquieu sjálvum. Sambært Montesquieu vóru tey trý vøldini ikki trý javnbjóðis vøld. Eins og hjá Locke er hjá Montesquieu lóggevandi valdið tað hægsta, úttinnandi valdið er næsthægst, dømmandi valdið er tað lægsta valdið.²⁹ Sambært hesum er fatanin hjá nevndini av, at talan er um triggjar javnbjóðis kreftir, ikki í samsvari við fatanina hjá Montesquieu sjálvum, tí greitt er, at hann als ikki metti, at vøldini skuldu vera á jøvnum føti. Talan man antin vera um eina misskiljing ella vantandi vitan um hugsanir Montesquieus. Eisini í samband við valdsjavnvágina sær tað út til, at fatanin hjá nevndini av valdsjavnvágini sambært Montesquieu ikki er røtt. Tað er rætt, at hann vísir á týðningin av valdsjavnvágini millum ávís vøld, men tað er ikki millum lóggevandi, úttinnandi og dømmandi vald, men heldur millum lóggevandi og úttinnandi vald, ella rættari sagt millum aðaltingið og umboðsmannatingið aðru megin³⁰ og úttinnandi valdið hinumegin.³¹ Hesir triggir myndugleikarnir skulu vera í *javnvág*.³² Dómshandlingin hinvegin er ikki partur av valdsjavnvágini hjá Montesquieu.

Eingin ivi er um, at valdstrífýtið formliga er galdandi í Føroyum. Men tað er ikki rætt at siga, at føroyska stjórnarskipanin veruliga er grundað á valdstrífýtislærna

²⁸ Álit um stýrisskipanarviðurskipti Føroya, Føroya landsstýri, 1994, s. 17. Eisini nevnt stýrisskipanarlitið.

²⁹ Stýrisskipanarlitið s. 173.

³⁰ Montesquieu nevnr ikki beinleiðis hesa raðfylgju, men tað er undirskilt og trupult at koma til nakra aðra niðurstøðu. Sí Elmquist, 2002, s. 71.

³¹ Sambært Montesquieu átti valdsjavnvág at vera millum aðaltingið og umboðsmannatingið. Talan er um eitt slag av innanhýsis javnvág í lóggevandi valdinum. Sí Montesquieu, bind I, 1998, s. 176.

³² Sum áður nevnt í ritgerðini er enska stýrisskipanin grundarlagið fyri greiningina hjá Montesquieu. Aðaltingið er Lords, umboðsmannatingið er Commons og úttinnandi valdið er kongurin. Sí Montesquieu, bind I, 1998, s. 176.

hjá Montesquieu. Stýrisskipanarlítið avdúkar vantandi innlit í politisku ástøðini hjá Montesquieu, og tað er spell, at mong halda, at stýrisskipanarlógin veruliga skipar eitt politiskt trífýti í Føroyum grundað á hesa læru, tá ið veruleikin er ein annar. Skilabest hevði verið, at latið veruleikin vunnið á Montesquieu-mytuni.

At veruliga valdsbýtið ikki er trífýtt sæst eisini á annan hátt. Sum nevnt nemur Locke við eina fíggjarliga valdsfunksjón. Hetta ger Locke í einum broti, har hann sigur kong hava vald at senda hermenn í deyðan (fódrativa valdið ella uttanlandsvaldið, sum kongur av røttum hevur), men ikki vald at taka eitt hálvtt oyra frá teimum í skatti (fíggjarvaldið). Hetta fíggjarvaldið eitur í yngru stýrisskipanarlógini „fíggjarmál landsins“ og fyllir tað nógv fleiri ásetingar enn „dømandi valdið.“ Somuleiðis sæst, at meðan ásetingarnar um dømandi valdið er onkisigandi ella tautologiskar „dømandi valdið er hjá dómsvaldinum sambært lóg um rættargang,“ og tær um „lóggevandi valdið“ ofta eru týðningarleysar ordansreglur um, at „tingið verður sett kl. 10:00 tólvta yrkadag eftir val“ ella at „løgtingsformaðurin skipar skrúðgongu úr tingi í kirkju og aftur í tingið kl. 13:00,“ so eru tær um „fíggjarmál landsins“ reglur við veruligum biti í, sum dagliga hava týðning fyri skatt, játtan og alla almenna fyrisiting.

Sama er við uttanlandsvaldinum. Henda valdsfunksjón eitur „millumtjóðasáttmálar,“ og hevur somuleiðis ein nógv meiri týðandi kapittul í stýrisskipanarlógini enn tann um dómsvaldið. Eisini tað vatnrætta valdsbýtið, býti av valdi millum ta samveldisskipan, ið Føroyar sum land hava við danska ríkið, fær meir pláss enn dømandi valdið. Ein kapittul í stýrisskipanarlógini nevnist „felagsmál“ og viðvíkur júst samveldisspurningum, uttan at tað tó verður ávíst, at júst henda skákanin millum land og ríki kan sigast vera mest týðandi skákan av øllum í skipanini. At henda skákan er gloymd sæst eisini í § 55 – undirbrotligheitsgreinini – ið sigur allar føroyskar lógir, sum skáka ríkislógir ella tulkning hjá altjóða stovni, vera ógyldigar. Heldur onkur altjóða stovnur grindadráp vera ímóti „etiskari gagnnýtslu,“ sum ásett í altjóða sáttmála, ið Danmark hevur staðfest, so hvørva allar føroyskar lógir um grindadráp og hválvágir í einum logiskum títtlingabresti.

Stýrisskipanarlógin mistekur seg eisini á sama hátt sum teir gomlu teoretikarnir við at vevja saman stovnar og funksjónir. Løgtingið er eftir eini reellari greining ein stovnur, ið hevur lut í ymsum valdsfunksjónum, lóggávu-, fíggjar-, uttanlands- og samveldisvaldi, umframt at tingið koyrir frá og velur løgmann og enntá einsamalt hevur dømandi vald, tá ræður um, hvør av røttum er valdur á ting. Á sama hátt er landsstýrið ein stovnur við egnum innanhýsis valdsbýti millum løgmann og landsstýrismenn. Hetta sæst av ásetingunum, men bert óbeinleiðis. Stýrisskipanarlógin lýsir ístaðin tingið sum „lóggevandi valdið“ og landsstýrið sum „útinnandi valdið,“ og noyðist tí at lýsa hinar funksjónirnar hjá tinginum og landsstýrinum sum ávíkavist fíggjarmál, millumtjóðamál og felagsmál.

Vóru teir gomlu lærdu enn á dögum, kunnu vit hugsa okkum Platon at minna okkum á at býta valdið sundur millum fleiri stovnar. Aristoteles hevði mint á tað góða stýrisslagið sum endamálið. Locke kundi greina tað veruliga valdsbýtið millum fólk, stýri, stovnar, samveldi og vøld teirra. Montesquieu mundi mint á, at hvør skipan eigur at hava atlit til landið, hon er ætlað til, og harvið skapað anda lóganna. Eisini hevði hann sagt, at til tess at tryggja frælsið (rættartrygdina) eigur valdið at verða býtt sundur og skipað á ein slíkan hátt, at lóggevandi valdið og útinnandi valdið skáka hvørt annað. Madison hevði mint á røttu valdsskákana, eisini millum smærru stovnarnar í skipanini og fólkíð sjálvt, soleiðis sum hann sjálvur orðaði tað í teimum fyrstu tíggju ískoytisásetingunum í amerikansku stjórnarskipanini.

Í samband við føroyskt grundlógarsmíð hevði verið skilagott at lært av t.d. amerikansku grundlógarsmíðunum. Teir høvdu eitt stórt og fjølbroytt keldu – og íblástrargrundarlag. Henda vitan varð nýtt til at smíða eina stjórnarskipan við støði í fjølbroyttari vitan, egnum royndum og samfelagsstøðu. Á sama hátt eiga vit at smíða eina føroyska stjórnarskipan við støði í fjølbroyttari vitan, royndum aðrastaðni og í størstan mun nýta egnar royndir sum grundarlag.

Í stuttum eiga vit at taka við læru frá teimum gomlu, ið hugsaðu um góðar skipanir, og teimum djørvu, ið smíðaðu stjórnarskipanir við valdsskákana og millum størri og smærri stovnar við valdi hvør sær og saman, bæði innlendis og í samveldi.

Vit kunnu í Føroyum skipa eitt valdsbýti við íblástri og innliti.

Bókmentir og heimildir

Ackerman, Bruce: *The Storrs Lectures: Discovering the Constitution*. The Yale Law Journal, Vol. 93.

Aristoteles: *Athenæernes statsforfatning*. Gyldendalske Boghandel Nordisk Forlag, 1938.

Álit um stýrisskipanarviðurskipti. Føroya Landsstýri, 1994.

Barton, David: *Original Intent. The Courts, the Constitution, & Religion*. WallBuilder Press, 3. útgáva, Texas 2002.

Blackstone, William: *Commentaries on the Laws of England*. Clarendon Press, Oxford 1769-1771.

Blondel, Jean: *Comparative Government. An Introduction*. Philip Allan, London 1990.

Bowen, Catheren Drinker: *Miracle at Philadelphia. The Story of the Constitutional Convention May to September 1787*. Back Bay Books, New York 1986.

Elmquist, Henri Vædele: *Singulær lovgivning*. Jurist – og Økonomforbundets Forlag, Keymannahavn 2002.

- Farber, Daniel A. o.a.: *Constitutional Law. Themes for the Constitution's Third Century*. West Group, 2. útgáva, Minnesota 1998.
- Hansen, Mogens Herman: *Demokratiet i Athen*. Nyt Nordisk Forlag Arbold Busck, Keymannahavn 1993.
- Hartnack, Justus og Sløk, Johannes (ritstj.): *De store tænkere – Platon*. Munksgaard Rosinante, Keymannahavn 1991.
- Helset, Per og Bjørn Stordrange: *Norsk statsforfatningsrett*. Ad Notam Gyldendal, Oslo 1998.
- Historiske Kilder*. Thomsen, Rudi (ritstj.). *Antikkens styreformer til debat við Erik Christiansen*. Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag, Keymannahavn 1974.
- Hobbes, Thomas: *Leviathan*. J.M. Dent & Sons Ltd., London 1914.
- Hume, David: *Politik og Æstetik. Udvalgte essays*. DET lille FORLAG, Frederiksberg 2000.
- Janda, Kenneth o.a.: *The Challenge of Democracy. The Essentials*. Houghton Mifflin Company, 6. útgáva, Boston 1999.
- Johansen, Karsten Friis: *Den europæiske filosofis historie. Antikken*. Bind I. Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, Keymannahavn 1991.
- Kjærum, Morten o.a.: *Grundloven og menneske rettigheder*. Jurist – og Økonomforbundets Forlag, Keymannahavn 1997.
- Knudsen, Tim (ritstj.): *Kernebegreber i statskundskab*. Forlaget Thomsen, Keymannahavn 2000.
- Kommers, Donald P. og Finn, John E.: *American Constitutional Law. Essays, Cases, and Comparative Notes*. Wadsworth Publishing Company, London 1998.
- Lane, Jan.Erik: *Constitutions and political theory*. Manchester University Press, Manchester 1996.
- Lasser, William: *American Politics. The Enduring Constitution*. Houghton Mifflin Company, 2. útgáva, Boston 1999.
- Lawson, Kay: *The Human Polity. A Comparative Introduction to Political Science*. Houghton Mifflin Company, 4. útgáva, Boston 1997.
- Lloyd, Davies Marshall: *Polybius and the Founding Fathers: the separation of powers*. Greinin er eitt heiðursrit til Dr. Linda J. Piper. Greinin er heintað frá <http://www.sms.org/mdl-indx/polybius.htm>. Dagfest 2. januar 2003.
- Locke, John: *Anden afhandling om styreformen*. Det lille Forlag, Frederiksberg 1996.
- Madison, James o.a.: *The Federalist Papers*. Mentor, a division of Penguin Putnam Inc., New York 1999.
- Marsh, David og Stoker, Gerry (ritstj.): *Theory and Methods in Political Science*. Palgrave MacMillan, onnur útgáva, Hampshire 2002.
- McKay, John P. o.a.: *A History of World Societies*. Houghton Mifflin Company, 5. útgáva, Boston, New York 2000.

- Montesquieu, Charles Louis de Secondat de: *Om lovenes ånd*. Bind I og II. Gads Forlag, Keymannahavn 1998.
- Olsen, Henrik Palmer: *Magtfordeling og mistillid*. Greinin stendur í *Grundlovens nutid og fremtid*. Årsberetning 1998. Retsvidenskabeligt Institut B, Københavns universitet.
- Pedersen, Mogens N. o.a. (ritstj.): *Leksikon i statskundskab*. Akademisk Forlag, Keymannahavn 1997.
- Platon: *Staten*. Umsett hefur Hans Ræder. Hans Reitzels Forlag, Keymannahavn 1998.
- Polybius: *History*. Book 6. heintað frá: <http://www.constitution.org/rom/polybius6.htm>. Dagfest 25. februar 2003.
- Rasch, Bjørn Erik: *Parlamentarisk instrumenter og minoritetsparlamentarisme*. Greinin er at finna á <http://www.sv.uio.no/mutr/publikasjoner/rapp2000/rapport13.html>. Dagfest 4. apríl 2003.
- Rasmussen, Rúni: *Valdsbýtislæra – uppruni og tilevning*. B.S.S.c-ritgerð í stjórnmálafrøði. Fróðskaparsetur Føroya 2003.
- Ross, Alf: *Dansk statsforfatningsret I*. Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 3. útgáva, Keymannahavn 1983.
- Story, Joseph: *Commentaries on the Constitution of the United States*. With an Introduction by Ronald D. Rotunda og John E. Nowak. Carolina Academic Press, Durham 1987.
- The New Cambridge Modern History Vol. VIII. *The American and French Revolutions 1763-93*. A. Goodwin (ritstj.). Cambridge University Press, Cambridge 1986.
- Thomsen, Rudi (ritstj.): *Det athenske demokrati i samtidens og eftertidens syn*. Bind I og II. SFINX, Aarhus 1986.
- Vile, M.J.C.: *Constitutionalism and the Separation of Powers*. Liberty Fund, 2.útgáva, Indianapolis 1998.
- Watson, David K.: *The Constitution of the United States. Its History Application and Construction*. Vol I. Callaghan & Company, Chicago 1910.
- Wrang, Joachim og Jensen, Jens Peter Kaj (ritstj.): *Filosofiske kugler – en grundbog i politisk filosofi*. Forlaget Klim, Århus 2001.
- Østerud, Øyvind: *Statsvitenskap. Innføring i politisk analyse*. Universitetsforlaget, 2. útgáva, Oslo 1999.